

Učiteljski Tovariš

Glasiló „Slovenskega učiteljskega društva v Ljubljani“.

Urejujeta:

Jakob Dimnik in **Engelbert Gangl**

učitelja v Ljubljani.

Izdajatelj in odgovorni urednik: **Jakob Dimnik**, Šubičeve ulice št. 3.

Vsebina: P. Leska: V ime sprave! — Carniolus: Iz starih časov. — Ivan Krulec: Kdaj so električni tokovodi človeškemu življenju nevarni, in kako naj šola mladino opozori na to nevarnost? — Fr. Orožen: Ustavoznanstvo. — III. občni zbor „Društva za zgradbo učiteljskega konvikta v Ljubljani“. — Književnost in umetnost. — Naši dopisi. — Vestnik. — Uradni razpisi učiteljskih služeb. — Listnica uredništva. — Listnica upravištva.

V ime sprave!

Na vsi črti boj! Srdito si gledata nasprotni vojski v obraz. Dvigajo se pesti, stoli, deske . . . bliskajo se noži, puške pokajo, že teče rdeča kri človeška. Strasti skušajo že nadvladati trezni razum, in gorje, ako se jim to posreči! —

V dva sovražna tabora so se razdelili narodi avstrijski. Kje bode zmaga? Težko je o tem soditi že zdaj. A upajmo, da zmaga pravica in resnica!

Od boja, ki se ravnokar bije in se bode nedvomno bil znabiti še brezobzirneje, strastneje, je odvisno malone tudi eksistenca našega malega naroda. V teh resnih dneh se čujejo po naši domovini resni, opravičeni klici: „Bratje, sloga! Združimo se v tesno falango, da nas ne obvlada silni nasprotnik!“

Slovenski narod ob teh važnih dogodkih — žal! — ni solidaren. Že davno ga razdvaja domači strankarski prepir, to prekletstvo Slovanov. On mu spodjeda korenine k uspešnemu razvitju, mu pije kri in sesa mozeg iz že itak oslabelega telesa njegovega. Klerikalizem, libe-

ralizem, socijalizem si smejo pač privoščiti veliki narodi, a za nas vse to ni. To je le žalostna, ponesrečena kopija in — smešna! Da, mal narod smo, a malenkosten, da se nam lahko po pravici rogajo naši nasprotniki. Nas bodo li resni dogodki — preteča nevarnost — iztreznili? Nam li prineso toli potrebne sloge in miru? — Upajmo! —

Slovensko učiteljstvo ni nikdar izzivalo boja. Poudarjalo pa je ob vsaki primerni priliki, da želi vzajemnega delovanja z drugimi stanovni na korist naroda našega. A bojevalo se je vendarle. Pa boj ta ni bil nikdar napad, pač pa obramba, odpor. Če pride torej do jedinstva, bo slovensko učiteljstvo gotovo med prvimi, ki bo radostno ponudilo roko v spravo. — V zadnjih letih smo sicer stopali bolj in bolj v javnost, a to je dobro znamenje. Kaže, da je naša stanovska organizacija dobra, zavednost naša večja, mišljenje samostojnejše, da smo napredovali. Če je bil torej kak boj, smo ga bojevali prisiljeni v obrambo svoje samostojnosti in svojih pravic, v obrambo slovenskega šolstva.

Pravijo, da je slovenska ljudska šola brezverska, a fakta nam dokazujejo baš nasprotno. Gotovo ima novi

Iz starih časov.

(Dalje.)

Gorej k „šumaštru“! To vam je bil res prava šumašterska karikatura! Velik, suh, z /roženimi naočniki na šiljastem nosu; na glavi je nosil umazano domačo čepico s širokim senčnikom; jopič mu je bil kratek, škopeti obilni; a vrhu vsega tega je bil mož napol — gluhi! Njegovo vsakdanje opravilo, pa bodisi petek ali svetek, zima ali poletje, je bilo v tem, da je hodil po več ur v cerkev. Doma pa je vedno bral in prepisoval iz starega „kalamona“ ali molitvenika. Tudi meni je svetoval, naj ga posnemam v tem; toda jaz nisem imel posebnega veselja do tega. Vendar se ne smem pritoževati o njem; zakaj motil me ni nikoli in je storil, kar je le mogel, da bi mi olajšal „tožni stan“. Seveda, to ni bilo veliko; zakaj prvič treba pomisliti, da sam ni imel veliko dobrega; a drugič treba omeniti, da je njegova Urša — nosila hlače. Še zdaj se spominjam z grozo te sitne ženske. Bila je prava pravcata Ksantipa, a bila je tudi prava

pokora, prava šiba božja vsem — podučiteljem. Njenega ostrega jezika se je balo vse. Pravo pravcato veselje je bilo za njo, če je mogla trpinčiti podučitelja, ki je bil izročeni njeni milosti. V tem je bila v svoji hudobiji prava mojsterica. Nam podučiteljem je bila gorka že zaradi tega, ker se je podučiteljev „lon“ — kaj bi to bila plača? — odtrgoval plači njenega moža. Takrat je bila navada, da so učenci nosili podučitelju marsikako darilo, česar ta Ksantipa seveda ni mogla trpeti. Nekdaj sem dobil lonec smetane. Slučajno je bila ona navzočna. Preden sem še mogel zabraniti, je stegnila že svojo umazano roko v lonec ter si oblizala prste, ter se pri tem čudno namrdnila. Da sem ji nato prepustil smetano, je jasno, toda po pravici povem, da bi ji bil, ko se je tako hudobno smejala, rajši vrgel lonec ob glavo!

Moje „prosto stanovanje“ je bila majhna sobica z dvema malima oknoma, s šepavo mizo in z baš takim stolom. Postelja je vedno škripala, če sem le na nji stegnil svojega rojstva kosti. Imel sem v sobi tudi klavir, kateremu ni nič drugega nedostajalo, nego polovica tipk.

šolski zakon svoje hibe, ki se bodo morale odpraviti, a v obče je dober. Sploh pa je tisto neprestano povdarjanje brezverstva, liberalizma itd. naravnost smešno, da ne rečemo kaj hujšega. Čemu po sili in namenoma iskati povodov za razpor naroda, ki smo le žlica vode v morju, kaplja na veji?! Išimo raje to, kar nas spaja in združuje, in našli bodemo, da smo prav za prav le navadni, pošteni Slovenci! Naše geslo, naš prapor bodi narod.

Slovenci pač nismo ustvarjeni za klerikalizem, brezverstvo, liberalizem in socijalizem. To vse je le importirano blago, rastlinje, ki se ne more aklimatizovati nikdar pri nas. Zaneslo se je k nam le v gotove namene, a v korist narodovo ne.

Tudi naše šolstvo naj se izboljša, a ne znabiti v strankarskem zmislu; to bi bila zopet velika hiba. Pozdravljali pa bomo vsako preosnovno šolskih zakonov v naprednem zmislu, t. j. tako preosnovno, ki bode imela za naš narod pozitivno koristne posledice. A naša stanovska samostojnost (seveda v gotovih mejah) mora biti pri tem zavarovana. Tukaj ne odjenjamo niti za las! Ošabno preziranje, bodisi od katerekoli strani, se nas čisto nič ne prime. Zaradi tega bomo korakali vse jedno svoj pot dalje. Sploh pa naj se nas smatra enakopravnim in enakovrednim drugim izobraženim stanovom. Časi (mogoče blaženi časi), ko se je ravnalo z učiteljstvom nekako bagatelno, so minili.

Prvi pogoj k vsaki spravi pa je gotovo medsebojno spoštovanje. To pa smo v zadnjih brezobzirnih bojih docela izgubili drug do drugega. Srca nam razjeda le sovrašтво in srd, to pa ne more roditi dobrega sadu. Prepad med nami je vedno širji! Nazaj, dokler ni prepozno! —

Zahteve v zmislu nemškega pregovora „biegen oder brechen“ so v sedanjem času, ko se razvija individualiteta posameznih stanov tako krepko, neizpeljive, če ne smešne. Odjenjajmo vsak nekoliko. — Med tem, ko se mi bijemo in butamo z glavami drug ob drugega, sejejo drugi, nevarni sovražniki svoje pogubonosno seme med narod naš, seme, ki je zanj to, kar strup in smrt! In mi? Mi se pa tačas razgrevamo v malenkostnem prepiru, kdo je kriv vse naše nesreče!

Peč je tudi bila v sobi, za katero mi pa gospodinja ni dajala nobenih drv, kajpada tudi občina ne. Potrebni drv sem si moral sam iskati po gozdu, kakor sem se polagoma navadil, da sem si bil sam svoj kuhar, krojač, črevljar, celo sam sem si pral perilo! Zakaj vkljub temu, da sem si svojo „mesečno plačo“ natančno razdeljeval, mi vendar ni ostalo od mesečnih 8 goldinarjev 33 krajcarjev ničesar za gori omenjene reči. Mesečnino sem na svojo nesrečo dobival le vsake kvatre. Zato sem moral biti trden kakor Špartanec, da sem se ustavljal izkušnjava, da bi se vsaj časih najedel do sita. Premagal sem se res, a navadno je bil zadnji mesec vsakega četrletja jako grenak. Marsikakega dne nisem drugega vžil, kakor le suh kruh, in še tega nisem imel dovolj! Zavidal sem vsakega kmetiškega hlapca, saj se mu je godilo veliko bolje, nego zmerom stradajočemu podučitelju. Hrano pri svojem šefu sem bil opustil že po dveh mesecih; pa saj res ni bila več vredna kakor kake 4 goldinarje na mesec,

O mnogih zimskih večerih sem prezebal v svoji temni sobici, niti sveče si nisem mogel kupiti. Da bi si

Iz srca želimo, da se vse slovenske stranke složijo, da se vrne v naš rod toli potrebna jedinstvo, brez katere ni mogoče nobenega pozitivnega dela. Saj je ravno nam dobro znano, da i uspehe našega delovanja najbolj ovira nesloga v našem narodu. Sprave torej želimo zaradi sebe in zaradi napredka našega naroda. Pričakujemo pa tudi, da se pri tem uvažuje naše specijelno stališče, da se i nam omogoči okleniti se sprave brez zlih slutenj za svojo bodočnost.

Dvojno znamenje na slovenskopolitiškem nebu nam priča, da se bližamo važnim, morda usodnim izpremembam za narod slovenski. Znabiti je ravno zdaj najugodnejša prilika, da se zopet pobratimo, da združeni v bratski harmoniji — vsak v svojem delokrogu — zastavimo svoje moči za „inferijorno pleme“ — narod slovenski!

In v to ime bodi nam pozdravljena ideja sprave Slovencev!

P. Leska.

Kdaj so električni tokovodi človeškemu življenju nevarni, kako naj šola šolsko mladino opozori na to nevarnost?

(Poročal pri učit. konf. ljublj. šol dne 12. mal. srpana 1897 Ivan Krulec.)

Po stalnem odboru naše konferencije sem dobil častno nalogo, govoriti ob tej priliki o vprašanju: „Kdaj so električni tokovodi človeškemu življenju nevarni, in kako naj šola šolsko mladino opozori na to nevarnost?“ Z veseljem in zanimanjem sem se lotil tega dela, ker je to vprašanje v naši prvostolnici ravnokar na dnevnem redu, ko se zida elektrarna*) in razpenja žica po izolatorjih, ko se postavljajo na mesta zastarelih plinovitih svetilk moderne žarnice in obločnice — skratka, ko se pripravlja pot žarni električni luči v prenavljajočo se Ljubljano. V svrhu razumevanja cele zadeve sem razdelil svoj referat na tri dele. V prvem delu opišem ljubljansko napravo za električno luč, potem navedem slučaje, v katerih so električni tokovodi nevarni in slednjič razložim, seveda po svojih skromnih močeh, kako naj učitelj v šoli in zunaj šole opozarja šolsko mladino na preteče neugode.

*) Je že dozidana in se je slovesno otvorila dne 1. t. m. Uredn.

bil omislil kaj knjig, o tem seveda ni bilo niti govora. Kjerkoli sem si mogel izposoditi kako knjigo, sem storil to rad; a še to se je godilo redkokdaj; zakaj na kinetih in v gorah je bilo takrat še malo knjig; da ni bilo učiteljske knjižnice nobene, o tem ni treba niti praviti.

Tako me je trla dvojna lakota: telesna in dušna; kajpada je bila prva hujša od druge, in časih me je uprav ta gnala skoro do obupa. Kakega občevanja, kakega razvedrila ni bilo v gorah. Da bi pa časih pogledal v dve uri oddaljeno mesto, za to nisem imel drobiža. Tako sem životaril v najpristnejšem pomenu te besede vso zimo. Spomladi in poleti sem vsaj lahko hodil v prosto božjo prirodo. Prehajal sem gozdove ter si tolažil lakoto z dišečimi jagodami.

Rad priznam, da bi se mi bilo bolje godilo, da sem pavliharil in glumačil po gostilnicah, kakor so to storili nekateri moji tovariši, ki so učiteljstvo obesili na klin ter šli med glumače; ali pa, če bi bil mogel — hinavščiti! Toda to je bilo zoper mojo prirodo in zategadelj sem rajši stradal, nego bi se bil udal izobraženega moža toli

Prvi del svojega referata hočem kolikor moči skrčiti, ker si cenjene tovarišice in tovariši jako lahko poiščejo boljši vir v pouk te in enakih naprav.

Knjig, ki se pečajo z elektriko in njeno uporabo, je na stotine in stotine. Žal, da nimamo slovenskih, a obljubljuje nam jo za prihodnje leto naš dični literarni zavod „Matica Slovenska“, zato naj navedem nekaj nemških knjig, iz katerih se lahko poučimo o električnih napravah. A. Hartlebnova založba na Dunaju, (v Pešti in Lipsiji) izdaja posebno elektrotehniško knjižnico, katere posamični zvezki stanejo le 1'65 gld. in obravnavajo samo iznajdbe na elektr. polju. Zvezek III. je: Das elektrische Licht. Von dr. A. v. Urbanitzky. (3. izdaja) Zvezek XI. je istega pisatelja „Die elektrischen Beleuchtungsanlagen mit besonderer Berücksichtigung ihrer praktischen Ausführung.“ V elektrotehniški založbi Oskarja Leinerja v Lipsiji je izšla inženjerja Ferdinanda Neureiterja „Die Vertheilung der elektrischen Energie in Beleuchtungsanlagen“ in prof. Karla Heima „Die Einrichtung elektrischer Beleuchtungsanlagen für Gleichstrombetrieb (kakoršne bodo v Ljubljani). Ta knjiga je jako obsežna, ima 500 podob in stane 6 gld. Prav pripravi se mi zdeta tudi knjigi: T. Schwartz, Die Lehre von der Elektrizität und deren praktische Verwendung s 153 podobami in stane 6 gld. Dr. L. Graetz, Die Elektrizität und ihre Anwendungen s 443 podobami, katere šesto izdajo bi posebno priporočal v nakup za učiteljsko knjižnico.

Akoravno vam priporočam malo zbirko knjig v temeljiti pouk, vendar hočem tudi jaz poskusiti s popisom naše ljubljanske električne naprave, seveda le v toliko, kolikor je v razumevanje nadaljne razprave potrebno.

Elektriko, ki nam bode v razsvetljava našega mesta in posebe tudi kot gonilna moč motorjem za mali obrt, bomo dobivali s pomočjo dveh dinamo-električnih strojev, katera bodeta gonila dva parna stroja vsak z 200 efektivnimi konjskimi silami. Tolike sile bode treba, da bode javno svetilo okolo 860 žarnic in okolo 40 obločnic, privatno pa približno 4000—5000 žarnic in 50—100 obločnic. Vse te žarnice in obločnice bodo z zgoraj navedenimi stroji, stoječimi v ravnokar zgrajeni elektrarni v Slom-

nedostojnemu poslovanju. Župnik bližnje vasi ni bil Bog ve kak prijatelj z našim. Da bi ga jezil, me je večkrat povabil k sebi na kozarec vina in ker se mi je kazal jako prijaznega, sem rad sprejemal taka povabila. Toda to ni trpelo dolgo. Nekoč se je izrazil v krčmi pred drugimi ljudmi in pred mano: „Če zahtevam jaz, mi mora učitelj celo snažiti črevlje!“ Od tega trenutka sem se izogibal moža. Odslej nisem bil več k vsakomer tako odkritosrčen, jel sem uvaževati važno navodilo: „Trau, schau — wem!“

Mrliški ogled mi ni nesel Bog ve koliko. Dasi sem želel, da bi bodisi vsak teden kdo umrl, vendar mi zdravi gorjanci niso hoteli narediti te usluge. Sicer pa mi večina niti ni plačala za mrliški ogled, in še dandanes so mi dolžni. Prvi mrlič je bil nekdo, ki je umrl za legarjem, moral sem si ga ogledati, a potem zopet v šolo. Večkrat so razsajale koze, a Bog ne daj, da bi se zaradi tega bila zaprla šola. Začetkom drugega leta sem si bil osmelil zaprositi za podučiteljsko službo v dolini. Taka prošnja sicer ni bila dovoljena; a mislil sem si: „Pogum velja!“

(Konec prih.)

Carniolus.

škovich ulicah, v zvezi. Ta zveza je izvedena na dva načina: v sredini mesta, kjer je večji promet, se je izvršil tokovod podzemeljsko (takozvani kabelj), v predmestjih se pa bode postavilo okolo 650 kolov z izolatorji, po katerih bo razpeta bakrena žica kakih 5 km dolžine. Vsa naprava je torej podobna brzojavnemu tokovodu, seveda le na zunaj, zakaj elektr. tok pri brzojavu je jako šibek proizvajan potom galvanskih baterij, dočim je elektr. sila za našo razsvetljava izvajana s stroji 200 konjskih sil. Z ozirom na cenejo napravo tokovoda so v navadi tanke bakrene žice s šibkim električnim tokom. Tok pa mora biti šibek, ker jak tok žico razgreje, in to se zgodi vedno na škodo električne sile. Da pa doseza tudi šibek tok svoj prvotni namen, mu je treba silne napetosti. Ravno ta napetost pa je, ki zamore postati pri dotikanju takih žic zlasti naši šolski mladini nevarna, celo časih smrtonosna, česar pri brzojavnih tokovodih z malo napetostjo ni.

Naša mladina se mora torej varovati položaja, v katerem se ji lahko pokaže nesreča v vsi strahoti. Te položaje pa ji je treba pojasniti. Povedati je, da so tokovodi javne naprave, katerih ni poškodovati ali v obče, katerih se ni dotikati. Ogibati se je mladini plezanja po drogovi, po drevesih, ki stoje blizu tokovodov, ker hkratno dotikanje dveh žic na tokovodu, katerih napetost je pri ljubljanski napravi 300 voltov, (volt = 10⁸ C. G. S. jednot ali 0'93 elektromotorne sile Daniellovega elementa), ima zlasti za slabotnega otroka zle posledice.

Večkrat se tokovodna žica zaradi kake vnanje sile, recimo teže snega ali nevihte, odtrga. Tako odtrgano žico bi nevešč učenec kmalu uporabil v svojo zabavo, kar bi bilo nevarno zlasti tedaj, ako je z zemljo v električni zvezi. To pa je, ako je v premočenih črevljih, ali pa ako stoji bos na mokrih tleh.

Dalje postanejo nevarne tudi žice brzojavnih in telefonskih tokovodov, ako odtrgane vise čez tokovode jako napete elektrike. Večkrat so namreč pritrjene brzojavne in telefonske žice na istih koleh kakor tokovod jako napete elektrike, kar bo najbrže tudi pri nas, ker ravno sedaj se uvaja tudi telefon v naše mesto. Ako se kdo torej dotakne take odtrgane žice, se podaja v isto nevarnost, kakor če bi se prijel jako napetega prevodnika samega. Odkar se je pripetila nesreča blizu Inomosta, (16. III. 1894.), kjer je bila pritrjena brzojavna žica nad jako napetim tokovodom, od takrat je predpisano pritrjevati brzojavne in telefonske žice pod tokovode jako napete elektrike. Z ozirom na varnost bi bilo želeli, da se tokovodi z jako napeto elektriko na koleh zaznamujejo, to pa ne samo s svarilnimi napisi, ampak označeni naj bi bili z rdečimi križi ali s kakim drugim znamenjem, da jih tudi mladina, ki je nevešča branja, lahko spozna kot nji nevarne naprave.

Paziti je tudi na otroke, da ne poškodujejo ali ne zarezavajo žic pri hišnih inštalacijah, ker se v tem slučaju prikaže ogenj med koncema zarezane žice, kar bi lahko povzročilo nesrečo. Tudi žarnic ne smejo otroci med gorenjem odvijati, kar bi imelo tudi lahko zgoraj omenjene posledice. V obče naj se otroci ne puščajo k strojem, motorjem, zakaj prav lahko se zaradi radovednosti nevarno poškodujejo. Osebam pa, ki imajo opravke pri električnih tokovodih z veliko napetostjo, je svetovati gumaste rokavice ali ploče, tepihe in dr.

Učiteljeva naloga bode torej, učencem vse te nevarnosti razložiti, a izbrati si je v to primeren čas, da je

pouk kolikor moči pristopen mladini. Prilike, ko govori lahko o teh stvareh, najde učitelj na izobilje. Samo ob sebi pa je umevno, da je izključeno vsako strokovnjaško predavanje.

Že učencu elementarnega razreda lahko v kratki povesteci razložiš in mu v srce vtisneš strah pred električnimi tokovodi. Preden otrokom na podlagi besede iskra pokažeš črko i, lahko poveš povest o pogubnosti iskre ne samo ognjene, ampak omeniš tudi lahko električne iskre, seveda le v otroku pristopni obliki.

Drugi razred da učitelju že več prilike, govoriti z učenci o nevarnosti električnih tokovodov. To pa, recimo, pri obravnavi stanovanja, kjer se mora omeniti strelovod. Pove se, zakaj je postavljen na streho, in da je električen tok po žicah istotako nevaren, kakor strela z neba. Ko opisujemo učencem mesto, nam je omenjati med drugim tudi razsvetljavo. Tu bo treba učencem razjasniti poleg pojma svetilnica še pojem žarnica, to pa brez vsakojakih učenih razprav, da ne obkladamo otroka s stvarmi, katerih ne more razumeti. Tudi „Viharna noč“, v kateri omenja pesnik blisk in tresk, bi učitelj lahko uporabil strah pred tem zlom na smrtonosne električne toke po žicah.

Dalje nam dajo bralne vaje 2. berila, kakor „Skrb za zdravje“, „Baker ali kotločina“, pregovor „Nesreča nikoli ne praznuje“, zlati resnici

„Zdravo telo, najboljšo blago,
Skazi se lahko, popravi težko.“

„Ne dotikaj se tega, kar ni tvoje.
Kar je tuje, peče — vsaj na vesti, če ne drugé“,

in pa domovinoznanstva oddelek „Občina“, v katere področje spada tudi skrb za razsvetljavo — dovolj prilike tudi v tretjem razredu, kjer so že bolj razviti učenci, govoriti o zadevni stvari.

V četrtem razredu je pa posebno na dveh mestih omenjati električnih tokov. V prirodnoznanstva oddelku „Elektrika“, kjer se že navaja „napeta žica, po kateri šviga elektrika v daljnje kraje“ in pa pri zemljepisnem pouku pri Ljubljani in Postojnski jami z električno razsvetljavo, pri občilih v Avstro-ogerski monarhiji, kjer se omenja telegraf in telefon, kateri zadnji se je tudi že v Ljubljani pred kratkim uvel.

V petem razredu pa se kar naravnost povedo slučajnosti, v katerih bi se utegnile pripetiti nesreče po tokovodih jakonapete elektrike. Zgoditi se mora to o priliki omenitve električne razsvetljave v Ljubljani, dalje se lahko omenja pri oddelku „Obrt“ usposobljenost električne sile za gonilno moč v razne svrhe.

Razen teh navedenih prilik ima pa učitelj še dosti drugih, ob katerih lahko govori o nevarnosti imenovanih tokovodov. Tako ob šolskih izletih v svrhu pouka, ob popravljanju tokovoda v bližini šole, ob nesrečah, ki se slučajno pripete, četudi ne v naših krajih.

V petem razredu pa mora učitelj vsekako dostaviti berilnemu sestavku: „Kako je ravnati z zamrtniki?“ navdilo, kako je pomagati ponesrečencem po električnem tokovodu. To naj bi se glasilo: Ako bi se po električnem tokovodu primerila kaka nesreča, je prvo, da se ponesrečenec loči od njega dotikajoče se žice. Vendar se mora to tako vršiti, da se rešitelj nikjer niti z obrazom niti z rokami ne dotakne elektriko vodeče žice. Najbolje je, ako si ureže suho, leseno kljuko, katero naj prime z ovitimi rokami in naj skuša žico jako previdno, zlasti tedaj, ako jo ponesrečenec krčevito drži, od njega ločiti. Pone-

srečenca tudi ni nikdar prijemati za golo meso, ampak vedno le za obleko, dokler je žica ž njim v dotiki. Najbolje pa je, vsako pretečo nevarnost naznaniti policiji ali pa vodstvu elektrarne, da z ustavitvijo električnega toka zabrani vsako nadaljnjo nesrečo.

K sklepu svojega referata izražam le še željo, da bi našo prvostolnico belo Ljubljano nikdar ne užalil kak žalosten slučaj in da bi ji nobena stvar ne zagrenila veselja napredovati, kakor je započela, na veliko radost našo in celega naroda slovenskega.

Ustavoznanstvo.

(Spisal Fr. Orožen.)

M.

Ljudsko zastopstvo.

3. Občinski in okrajni zastopi.

Občinsko upravo in izvršitev občinskega delokroga imata občinski odbor in občinsko predstojništvo, katera se skupno imenujeta občinski zastop. Občinski odbor voli iz svoje srede občinsko predstojništvo, kateremu pripadajo občinski predstojnik in dva ali več občinskih svetovalcev.

Občinski odbor je v občinskih rečeh sklepajoči in nadzirajoči organ, a nima izvrševalne ali eksekutivne oblasti. Sklepe občinskega odbora izvršuje občinski predstojnik (župan). Večje občine potrebujejo pri svojem poslovanju tudi uradnike in služabnike, katere imenuje občinski odbor. Tako ima malone vsaka občina občinskega tajnika in občinskega slugo.

Občinski volilni red določuje, kako je voliti občinski zastop, kateri ima po občinskem zakonu določeno število odbornikov in namestnikov ter ga volijo na tri leta. Občinski zastopi imajo različno število članov. Nekatere občine imajo dvanajst občinskih odbornikov, druge pa več ali menj. Ljubljanski mestni zastop ima n. pr. trideset občinskih odbornikov, kateri imajo sicer tudi triletno funkcijsko dobo, a vsako leto jih izstopa deset, za katere so vsako leto zopet dopolnilne volitve.

Navadno imajo volilno pravico pri občinskih volitvah vsi občinarji, kateri vsaj jedno leto nekaj neposrednega (direktnega) davka plačujejo. Brez ozira na davčno svoto pa imajo volilno pravico stalni dušni pastirji, dvorni-državni- in javni zakladni uradniki, upokojeni častniki in vojaški uradniki, doktorji, kateri so dosegli to čast na kakem avstrijskem vseučilišču, voditelji in nadučitelji ljudskih šol*) in na višjih šolah v občini nastavljeni ravnatelji, profesorji in učitelji.

Župan sestavlja volilni imenik na podlagi seznamka vseh davkoplačevalcev po davčni svoti in zapisuje na prvem mestu častne občane in nekatere javne funkcionarje brez ozira na davčno svoto, katero plačujejo. Navadno so volilci razdeljeni v tri volilne razrede, v manjših občinah sta tudi samo dva volilna razreda. Vsa davčna svota se sešteje in pri treh volilnih razredih s tremi deli (pri dveh pa z dvema).

V prvi razred se vpisujejo zraven prej omenjenih častnih občanov in funkcionarjev najvišji davkoplačevalci po vrsti in svoti davkov tako dolgo, kakor sega

*) Upravno sodišče je razsodilo, da imajo volilno pravico vsi stalno nameščeni učitelji. Uredn.

jedna tretjina skupne davčne svote. Drugi volilni razred obsega davkoplačevalce druge tretjine po visokosti davkov in tretji razred vse ostale volilce. Vendar pa imej prvi razred vsaj dvakrat toliko volilcev, kolikor je občinskih odbornikov in namestnikov v tem volilnem razredu, in če treba, jemljejo nekaj volilcev iz drugega razreda v prvi volilni razred. Mogoče je namreč, da v kaki občini eden občan sam nad tretjino davkov plačuje in ta bi potem sam volil tretjino občinskih odbornikov. Tak slučaj za- branjuje omenjena določba.

Izvolitev v občinski zastop lahko odklanjajo: Du- hovniki in javni učitelji, dvorni-državni-deželni in javni zakladni uradniki in sluge, vojaki v neaktivni službi, nad šestdeset let stare osebe in vsi tisti, kateri ne morejo iz- vrševati svoje uradne dolžnosti vsled pohabljenja ali delj časa trajajoče bolezni.

Poslovanje občinskega odbornika ali namestnika je brezplačno, in povračajo se jim le troški, katere imajo pri poslovanju. Kdor brez zakonitega vzroka ne vzprejme izvolitve v občinski odbor ali noče po vzprejeti volitvi delj poslovati, zapade globi, katero določa politična oblast od 50 do 300 gld.

C. kr. namestništvo ali deželna vlada ima pravico, razpuščati občinski zastop, kateremu preostaja proti ta- kemu odloku priziv na ministerstvo za notranje reči. Najdelj v šestih tednih po razpustu imajo se vršiti nove volitve. Do ustanovitve novega občinskega zastopa ukrepa c. kr. namestništvo ali deželna vlada vse za občinsko upravo potrebno v sporazumljenju z deželnim odborom.

Občina ima samostalen in izročen delokrog. Samostalen delokrog je oni, po katerem občina, držeč se obstoječih državnih in deželnih zakonov, po svoji volji more urejati in odločevati. Ta delokrog obsega sploh vse, kar se posebno dotika občinskih reči in kar občina v svojih mejah in po svojih močeh more oskrbovati in izvrševati.

V samostalni občinski delokrog spada: 1. Podelitev domovinske pravice in častnega občanstva. 2. Uprava občinskega premoženja. 3. Oskrbovanje občinskih potov. 4. Oskrbovanje občinskih dobroteljskih zavodov in preskrbovanje občinskih ubožcev. 5. Ustanovitev, vzdrže- vanje in oprava v občini se nahajajočih ljudskih šol. 6. Občinsko redarstvo. Občina nadzira in kaznuje berače in postopače, ima nadzorovanje tržnega prometa, pazi na prave mere in uteže; preiskuje iz zdravstvenih ozirov ži- vila, katera so na prodaj; izvršuje poselski red in nad- zira delavce, pazi na npravstvenost in skrbi za stavbni red zlasti v tem oziru, da se zabranjujejo požari. Občina ima tudi pravico, kaznovati z malo globo in kratkim za- porom.

Izročeni delokrog pa naklada občini dolžnost, da sodeluje za namene javne uprave. Ta delokrog dolo- čujejo občni in deželni zakoni. Izročeni delokrog je mnogostransk in ga nahajamo več ali menj v vseh stro- kah javne uprave. Tako sodelujejo občine n. pr. pri no- vačenju, volitvah, pobiranju davkov i. t. d.

Mesta s svojim zakonom ali statutom niso podrejena občnemu občinskemu zakonu ter imajo gledé na upravo posebne pravice. Občinski zastop upravlja za dotično mesto ob ednem posle okrajnega glavarstva ter ima v to svrhu posebne uradnike ali magistrat. Žu- pana v takih mestih potrjuje cesar. Taka mesta so: Dunaj, večina glavnih mest kakor n. pr. Gradec, Ljubljana, Trst, Gorica i. dr.; nadalje nekatera druga mesta kakor Celje,

Maribor, Ptuj, Rovinj i. dr. Ljubljana ima poseben ob- činski zakon in opravljeni red.

Navajam na tem mestu nekaj točk iz „opravljenega reda za občinsko svetovalstvo glavnega mesta Ljubljan- skega“:

„V sejah predseduje mestni župan ali njegov na- mestnik (§ 9.).

Ako se mestni župan ne samo dejansko pojasneva, hoče pretresovanja (debate) vdeležiti, mora predsedovanje svojemu namestniku odstopiti (§ 19.).

Mestni župan ali njegov namestnik ima skrbeti, da se vsaka vloga redovito reši. Ima se vsaka, na občinsko svetovalstvo poslana prošnja, in sploh vsaka reč, ki je njegovega opravila, predložiti občinskemu svetovalstvu, ki stori o nji potrebni sklep, ter ali naloži mestnemu po- glavarstvu (magistratu), da ga izpelje; ali ukaže dotič- nemu odseku, da predmet pripravi za predlog (§ 3.).

Za predlaganje (nasvetovanje) nekih predmetov so napravljene odseki (sekcijoni), ki so sestavljeni vsaki iz petih svetovalcev, za eno leto v ta namen odbranih.

K posvetovanju smejo ti odseki, ako je treba, pri- vzeti zvedene može (zaupnike), če prav ti niso udje ob- činskega svetovalstva.

Njihove nasvete ima eden iz odseka v seji občin- skega svetovalstva predložiti (§ 4.).

Seje so očitne; vsakemu odrastlemu je po navadi dovoljen pristop. Poslušalci ne smejo odkazanega pro- stora prestopati; ne pohvale ali nezadovoljnosti razode- vati, ter reda nikakor motiti. Ako bi se temu nasproti delalo, naj predsednik ali z opominom, ali z odpravo po- slušalcev mir naredi: in če to precej ne pomaga, naj sejo odloži (§ 8.).

Posvetovanje o predmetu se ima za dokončano, kadar o njem nobeden več ne želi govoriti.

Vsak ud ima pravico nasvetovati, da se pretreso- vanje dokonča, o čemur obč. svetovalstvo odločuje.

(Dalje prih.)

III. občni zbor „Društva za zgradbo učiteljskega konvikta v Ljubljani“.

Ne 27. m. m. se je vršil ob mnogobrojni udeležbi III. občni zbor tega za slovensko učiteljstvo vele- važnega društva. Predsednikov namestnik g. Fr. Gabršek pozdravi prisotne s prijaznimi besedami, na- glasujoč važnost društva. Za njim so poročali posamezni funkcionarji, kakor prijavljamo v nastopnem.

1. Tajnikovo poročilo.

(Poročevalec J. Režek.)

Slavni zbor!

Ob koncu III. društvenega leta smo — in dolžnost odborova je, da vam poroča sedaj o delovanju svojem v ravnokar minulemu letu. Ob zadnjem občnem zboru — lani obsorej — ste bili vso društveno skrb in njega poslovanje naložili zopet na ramena staremu odboru, ki si je te posle razdelil tudi po starem: Predsednik Andr. Žumer, I. pod- predsednik Fr. Gabršek, II. podpredsednik Jožef Cepuder, tajnik Juraj Režek, blagajnik Jakob Dimnik, in odborniki Fr. Črnagoj, Jakob Furlan, Engelbert Gangl in J. Likar.

Odbor se je lotil najpreje predlogov, sprejetih na zadnjem občnem zboru ter jih skušal čim preje izvršiti,

ker je bil prepričan, da bi storili v dosego svojega namena velik korak naprej, ako bi nam bila pri teh naših korakih sreča le količkaj mila. Po vsestranskem razgovoru v seji dne 23. prosinca t. l. je odbor sklenil: I. storiti korake glede zgradbe same, in II. glede pomnožitve zgradbenega kapitala.

Ad I. V ta namen smo se obrnili najprej v deputaciji do mestnega župana, preblagorodnega g. Iv. Hribarja in pozneje do slavnega občinskega zastopa deželnega stolnega mesta Ljubljane s prošnjo za brezplačni prostor, oziroma za znižano ceno. Na to smo dobili odgovor, „da bode občinski zastop glede na blagi društveni namen ob času, ko bode moč pričeti z grajenjem učiteljskega konvikta, in kadar si bo društvo preskrbelo v ta namen potrebna sredstva, drage volje podpiral podjetje bodisi s prepustitvijo stavbnega prostora, bodisi z denarnim prispevkom.“

Obrnili smo se dalje zaradi stavbnega načrta in troškovnika do c. kr. nadinženerja g. Fr. Žužka, ki nam je tudi drage volje obljubil, izdelati tak načrt s troškovnikom vred. Ker se je pa izjavil, da za 60.000 gld. ne bode mogoče zgraditi trinadstropnega poslopja, smo mu dali poleg izročene mu stavbenega „programa“ na prosto voljo, da izdela za dvonadstropno poslopje načrt tako, kakor bi bilo za društvo najugodnejše in bi nam stranski prostori donašali čimveč letnih dohodkov. Žal, da ta načrt do danes še ni izdelan, da bi si ga gospoda lahko ogledali; morebiti pa že gotovo ob prihodnjem zborovanju.

Obrnili smo se tudi osebno do slavnega vodstva kranjske hranilnice za posojilo in podporo in dobili mnogo upanja, da se naši prošnji morebiti že v bližnjem času, ob 50letnici cesarjevega vladanja, povoljno ugoti.

Ad II. V pomnožitev zgradbenega kapitala pa smo bili sklenili: 1. Vložiti prošnjo do visokega deželnega zbora kranjskega za kako večjo denarno podporo, na katero prošnjo smo dobili sledeči odgovor: „Deželni zbor priznava važnost in korist učiteljskega konvikta v Ljubljani ter je pripravljen ob svojem času v to svrhu dovoliti primeren denarni prispevek, kadar bo zgradba konvikta zagotovljena.“ — 2. Vpeljati krajcarske knjižice z markami po jeden in pet krajcarjev. Knjižic z markami po 1 kr. smo razposlali tovarišem, tovarišicam in prijateljem svojim 355, ki iznašajo svoto 4.260 gld., in knjižic z markami po 5 kr. pa 140, ki reprezentujejo svoto 8.400 gld., skupaj za 12.660 gld. Te knjižice se kaj pridno razpečavajo, in ako se v jednom ali v dveh letih razprodajo, bomo imeli lep dobiček od njih. In to je prav lahko, samo ako stori vsakdo svojo dolžnost do društva! Te knjižice nam morajo biti pravi pravcati „vademecum“, povsod jih moramo imeti s sabo, in nihče nam ne bode zameril, ako v veseli družbi potrkamo za jeden — „groš“. In predno bode leto pri kraju, nam bode knjižica prazna. Zato, gospoda le pridno in s pogumom na razprodajo in — konec bode venčal delo!

(Dalje prih.)

Književnost in umetnost.

Ženska ročna dela za pouk na ženskih učiteljskih. Sestavila Pavla pl. Renzenberg. I. del: Kvačkanje. V Ljubljani. Ig. pl. Kleinmayr & Fed. Bamberg. Z 58 narski in 1 dodatkom. Strani 99. Cena 1 K 80 h.

Slovensko pedagogičsko slovstvo ni v nobeni stroki tako zanemarjeno, kakor pri ženskih ročnih delih, in ču-

dili smo se, oziroma obsojali brezbriznost svojih koleginj, da se toliko časa ni upala nobena lotiti dela na tem polju. Zato pa z največjim veseljem pozdravljamo prvo slovensko knjigo te vrste, ki jo je z veliko spretnostjo sestavila ljubljanska vadniška učiteljica gdč. Pavla pl. Renzenberg. Gotovo še z večjim veseljem jo bodo pa pozdravile naše učiteljice, katerim je namenjena kot pomožna knjiga pri pouku ženskih ročnih del. Stvari v veliko korist bi bilo, da se gdč. pl. Renzenberg čimpreje loti II., III. in IV. dela. Lepo, v platno vezano knjigo kar najtopleje priporočamo slovenskim učiteljicam in slovenskemu ženstvu sploh. Vsebina I. delu je ta-le: Predilne snovi in preje. Kvačkanje. Vbodi. Vzorci. Gosti vzorci. Preslegasti vzorci. Razni preslegasti vzorci. Zvezde, čipke, vstavki. Vstavki. Geometrijski liki. Otroška oprava. — Ta raznovrstna vsebina jamči, da bo nova knjiga v čast slovenski učni literaturi. Koleginje, sezite pridno po nji!

Zemljepis za spodnje in srednje razrede avstrijskih srednjih šol. Spisal Simon Rutar, c. kr. gimnazijski profesor v Ljubljani. Drugi tečaj: Opis zemlje. — Cena mehko vezani knjigi 2 K, trdo 2 K 40 h. Tiskala in založila Kleinmayr & Bamberg v Ljubljani. — To je naslov knjigi, katero je oskrbel Slovincem premarljivi pisatelj, g. prof. Simon Rutar. Da je knjiga v stvarnem pogledu temeljito sestavljena, to verujemo vsi že pri pogledu na ime pisateljevo. Hvala mu, da se je lotil sitnega dela: sestaviti učno knjigo po najnovejših podatkih in odkritjih, da se vsakdo lahko zanese nanjo. — S to knjigo je odpravljen velik nedostatek, ki ga čutijo po vseh šolah, kjer se zemljepis poučuje v slovenskem jeziku!

Zgodovina srednjega veka. Po Fr. Mayerjevi knjigi za nižje razrede srednjih šol priredil Anton Kaspret, c. kr. profesor prve državne gimnazije v Gradcu. S 26 podobami. Cena trdo vezani knjigi 2 K, mehko vezani 1 K 60 h. V Ljubljani. Natisnila in založila Ign. pl. Kleinmayr & Fed. Bamberg. 1897. Tudi ta knjiga bo dobro služila svojemu namenu.

Povesti. Spisal dr. Ivan Tavčar. — II. V Ljubljani. — Založil pisatelj. — Tiskala Ig. pl. Kleinmayr & Fed. Bamberg. 1897. — Težko pričakovani II. zvezek veleznamenitih Tavčarjevih povestij je izšel ter obsega sledečih 8 del: „Otok in Struga“. Novela. — „V Karlovcu“. Novela. — „Valovi življenja“. — „In vendar —!“ Noveleta v pismih. — „Tat“. Podoba iz življenja. — „Gospod Ciril“. — „Čez osem let“. Novela. — „Soror Pia“. Noveleta. — Tudi II., 310 strani obsežajoči zvezek je torej celoten ter obsega dela, katera je spisal pisatelj v dobi l. 1877—1881. Kakor vedno, izkazala se je tudi to pot Bambergova tiskarna: tisk in popir kakor tudi zunanja oprava so uprav salonski. Cena mehko broširanemu zvezku je 2 K 40 h, v platno vezanemu 3 K, v finem platnu pa 4 K 20 h. O povestih II. zvezka prinesemo čim preje obširnejšo študijo; za danes opozarjamo č. čitatelje le na to, da sta I. in II. zvezek Tavčarjevih povestij jako pripravno darilo, ki razveseli po svoji prekrasni obliki in klasični vsebini vsakoogar.

„**Matica Hrvatska**“ razpošilja svoj letošnji pridelek — deseterico leposlovnih in znanstvenih knjig. Med prvimi je nadaljenje zbranih spisov prvega hrvaškega romanopisca Avg. Šenoa, med poslednjimi pa jako zanimiv opis Rusije in jugoslovanskih držav s podobami. „Hrvatskih narodnih pesmi“ izide II. zvezek, v katerem bodo zbrane pesmi o kraljeviču Marku. Na to knjigo treba se posebe naročiti (cena zvezku 3 K.) Letnina — 6 K — naj se pošlje ljubljanskemu poverjeniku „Mat. Hrvatske“, g. župniku J. Vrhovniku ali pa njegovemu pooblaščenцу g. knjigovezu Iv. Bonaču. Novi udje dobe brezplačno „Hrvatsko-slovenski slovník“.

Napredak. Časopis za učitelje, uzgajatelje i sve prijatelje mladeži. Glasilo „Hrvatskog pedagogijsko-književnog zbora“ i „Saveza hrv. učiteljskih društava“. Ureduje Stjepan Basariček. U Zagrebu. Tečaj 39. Izhaja štirikrat na mesec ter velja za celo leto 5 gld.

Kršćanska škola. Pedagogijsko-naučni list. U Zagrebu. Urednik: Matija Seigerschmied. God. 2. Izhaja dvakrat na mesec in velja 4 K na leto.

Škola. List za učiteljstvo i prijatelje školstva. Ureduje Stjepan Širola. U Karlovcu. God. 9. Izhaja 1. dne v mesecu ter velja 2 gld. na leto.

Szkola. Tygodnik pedagogiczny. Organ towarzystwa pedagogicznego. Wychodzi w sobote. Rok 31. Izhaja vsak teden v Lvovu ter velja 4 gld. na leto.

Peronospora, ali strupena rosa ter način, kako se tej bolezni obraniti. Govoril dne 27. maja 1897 na poučnem shodu središkega bralnega društva „Edinost“ Anton Kosi, učitelj in posestnik v Središču. Maribor 1897. Založilo bralno društvo „Edinost“. Natisnila tiskarna sv. Cirila in Metoda v Mariboru. Že naslov tej knjižici kaže, da je vredna razširjenja med vinogradniki; vrhu tega pa je knjižica pisana v jako poljudnem zlogu ter jo smemo priporočati najtopleje vsem vinogradnikom.

Iz knjižice, ki stane posamično naročena borih 20 h, ki pa se v večjih naročilih dobi še ceneje, se naši viničarji zamorejo natanko poučiti o navedeni trtni bolezni in o načinu, kako se je je mogoče iznebiti. Sezite torej po nji, vinogradniki in proučite jo dobro, saj je le v vašo korist. Dobi se knjižica pri pisatelju A. Kosiju v Središču na Štajerskem.

„Skladbe“. Fran Korun I. zvezek. To je naslov lični, 14 številčk obsegajoči zbirki zborov, čveterospevov, samospjevov in komadov za klavir, violino itd., katere je izdal marljivi založnik L. Schwentner v Brežicah. Cena 35 strani kvart-oblike obsegajočemu zvezku je 4 K.

Beseda učiteljska. Tydennik pro učitele a přátele školství národního. Redaktori: Karel Bulíř a Jan Dolenský. V Praze. Ročník 30. Velja 6 K na leto.

Posel z Budče. Tydenik vychovatel'sky pro narodni učitelstvo v Čechách, na Morave, ve Slezsku a na Slovensku. Redaktor: L. Strahl. Ročn. 29. V Praze. Velja 6 K na leto.

Česky učitel. Vestník „Ustředního spolku jednot učitel'ských v král. Českém“. V Praze. Ročn. I. Izhaja dvakrat na mesec in velja 5 K na leto.

Narod a škola. List věnovaný časovým otázkám z oboru školství obecného a snahám novodobého národního učitel'sva. Organ „Ustřední jednoty českých učitelu ve Slezsku.“ Vydava Klement David. V Velikém Meziříčí. Ročník 19.

Freie Lehrerstimme. Wien. IV. Jahrg. Organ der jüngern Lehrerschaft. XV/I Kranzgasse II. Izhaja dvakrat na mesec in velja 4 K.

Schlesisches Schulblatt. Organ des österr.-schlesischen Landeslehrervereines. Troppau. Izhaja dvakrat mesečno in velja 4 K na leto.

„Slovanska knjižnica“. Prihodnja knjiga izide 15. svečana ali pa morda šele 15. sušca; prinese pa „zgodovino slovenskega slovstva“ za šolsko rabo. Potem bo izhajal v večjih mesečnih snopičih potopis v Petrograd iz peresa gosp. učitelja Stiasnega v Radovljici. Potopis se čita jako lepo in je jako mikaven.

„Prva nemška vadnica“ je izšla v c. kr. zalogi šolskih knjig kot nova učna knjiga. Cena 35 kr. Spisal g. ravnatelj H. Schreiner. Navodilo o rabi „Prve nemške vadnice“, od istega pisatelja, ki jako zanimivo kaže učno metodo v tem predmetu, je dobiti za 20 kr. v založbi šolskih knjig.

„Ljubljanski Zvon“ 1. št. tega najboljšega, najstarejšega in najuglednejšega slovenskega mesečnika za leposlovje in znanstvo nas je razveselila z mnogimi novostmi. Založništvo je nabavilo povsem nove, jako lepe črke, novo „glavo“, nove inicijalke in vinjete, katere je naslikal v docela modernem žanru znani slovenski akad. slikar M. Jama. „Zvon“ ima tudi novo

simpatičnejšo obleko — modro rumenkast ovitek. Bogato in jako zanimivo vsebino priobčimo prihodnjic. Omenjamo le, da se začenjati že v 1. številki dve obširni povesti in da je objavljenih več krajših povestic, člankov in pesmic. „Lj. Zvon“ velja za vse leto za učitelje in učiteljice samo 4 gld. Prijatelji lepe domače literature, agitujte za „Zvon“ in naročajte ga!

„Dom in Svet“, ilustrovan list za leposlovje in znanstvo, izhaja dne 1. in 15. vsakega meseca ter stane na leto 4 gld. 20 kr. „Dom in Svet“ ima tudi mnogo sotrudnikov izmed učiteljstva. Priporočamo ta jedini naš ilustrovani in dobro urejeni list svojim čitateljem v naročitev.

„Vrtec“, časopis s podobami za slovensko mladino. Stane za leto 2 gld. 60 kr. „Vrtec“ priporočamo najtopleje v nakup šolskim knjižnicam in onim, ki žele razveseliti našo mladino z lepim in dobrim berilom.

Naši dopisi.

Iz krškega okraja. (Okrajna učiteljska konferencija.) [Dalje.] Pravopisja in spisja ni treba posebe poučevati. Najlažje se zveže z branjem, s slovnico in s spisjem. Pravopisje se najbolj goji, ako se otroci pridno vadijo prepisovanja. Velike važnosti je spisje. V prvi vrsti je čitanka pravi vir vsem spisovnim vajam. V višjih razredih pa se vzemo povesti, popisi, primerjave, pisma i. t. d. Jako važno za praktično življenje je pismo. Učenci naj se praktično uče pisati pisma, napravljati naslove i. t. d. Vzemo naj se tudi dopisnice, zalepke, pošne nakaznice in denarna pisma. Dobro je tudi, če se otroci na večrazrednicah seznanijo z izpričevali, z računi in s pobotnicami. — Nemški jezik. Ne zadošča, da znajo otroci le nemški brati in pisati, ampak prisvojiti si morajo kolikor mogoče velik zaklad nemških besed in raznih fraz. Uspehi v nemščini so bili malo slabi. Učitelj naj vadi učence, da bodo poskušali tudi nemški govoriti. Berila in tvarino treba pojasnjevati s slovenščino. Razjasnjene besede, kratki stavki in male pesemce naj se uče tudi na pamet. Tudi pismeno naj se nemščina goji z bok težkega svojega pravopisa.

Glede računstva pravi g. nadzornik: Druga stopinja tridelne Močnikove „Računice“ naj se predela v vseh šolah. Pouk v računstvu se vrši nazorno. Razstavne podobe naj postanejo otrokom posebno jasne. Pri posameznih številah se vzemo sem pripadajoče uporabe, n. pr. meterske mere, čas i. t. d. Posebno dolgo se je muditi pri prehodu iz jedne desetice v drugo. Naštevanko mora znati vsak otrok kakor očenaš. Priporočam tudi ponavljanja. Napredek v računstvu je bil različen, po nekod prav dober. Pri pismenem odštevanju naj se odpravi posojilna pika in naj se odšteva s prištevanjem. Računske naloge se morajo popravljati in klasifikovati. Glede nalog sploh pravi g. nadzornik, naj bi se vsakega $\frac{1}{4}$ leta iz vsakega predmeta dale 3 naloge. Nekatero računsko nalogo naj se najprej spišejo z besedami, a potem naj se šele naredi izdelek; druge pa naj se izvrše s samimi številkami. Tako naj se menjavno postopa. Računstvo na pamet naj se posebno vadi. Tudi geometrijskega oblikoslovja ni zanemarjati. V vsaki šoli bodi računski stroj; na večrazrednicah naj se nahajata vsaj dva. V vsaki šoli bodi tudi zbirka metr. mere in vage. — Pri zemljepisju treba gledati na to, da bodo otroci znali brati zemljevide. Dobro je tudi, spomladi iti pod milo nebo ter otrokom tam pojasnjevati geografske pojme. Iz zgodovine naj se jemlje največ slike iz avstrijske zgodovine; posebno naj se vzemo najvažnejši podatki o našem cesarju. Sploh naj se vse realije uče tako, da se otroci z večkratnim ponavljanjem v šoli osvoje gradivo, čeprav ne obsežno, vendar pa za praktično življenje koristno znanje.

Lucilius.

(Dalje prih.)

Vestnik.

Cesar Franc Jožefova ustanova za učiteljske sirote na Kranjskem: G. Matija Petrič, učitelj v Strugah, 30 gld.; g. Anton Triplat, učitelj na Koroški Beli, 7·20 gld.; g. Fran Luznar, nadučitelj na Primskovem pri Kranju, 3·60 gld.; g. Albert Sitsch, učitelj v Št. Vidu nad Ljubljano, 3·60 gld.; g. Ivan Petrič, učitelj v Rudniku, 2·40 gld.; g. Simon Punčah, nadučitelj v Slavini, 1·80 gld.; g. Mihael Debelak, učitelj v Kovernu, 1·20 gld.

Učiteljski konvikt: Gospa Franja Stepišnik, učiteljica v Mengišu, utržila za znamke 36·20 K; gosp. Andrej Žumer, c. kr. okr. šolski nadzornik v Kranju, 8 K; učiteljstvo I. mestne šole v Ljubljani, za IV. četrtletje 6·60 K; g. Ivan Petrič, učitelj v Rudniku, 2 K; gđc. Marija Marout, učiteljica v Ljubljani, 6 K; gosp. Josip Korošec, nadučitelj v Kropi, na knj. kr. podr. št. 30 4 K in udnine 2 K; g. Ivan Krulec, učitelj v Ljubljani, na knj. kr. podr. št. 38 42 K; darovali so gg.: A. Dečman 6 K; dr. V. Gregorič 4 K; dr. V. Krisper 4 K; V. Rohrman 4 K; Al. Golob 2 K; J. Jerman 2 K; I. Kalister 2 K; I. Milohnoja 2 K; I. Ogorelec 2 K; I. Pribil 2 K; J. Štupar 2 K; J. Trček 2 K; P. Jerovec 1 K; P. Lozar 1 K; Majcen 1 K; E. Melzer 1 K; dr. Premrov 1 K; J. Rus 1 K; I. Krulec kot novoletno darilo 2 K; g. Fran Luznar, nadučitelj na Primskovem pri Kranju, 6 K; g. Peter Mayr ml., gostilničar in posestnik v Kranju, na knj. kr. podr. št. 16 37·20 K; gosp. Lovro Perko, učitelj v Žireh, 1 K obresti; gosp. Fran Papler, nadučitelj v Borovnici na knj. kr. podr. 10 K; gđc. Leopoldina Rozman, učiteljica pri D. M. v Polji, na knj. kr. podr. 10 K; g. Mihael Kabaj, nadučitelj v Hotedersici, 4 K; g. Miha Debelak, učitelj v Kovernu, 4 K; g. Franc Raktelj, nadučitelj v Ljubljani, 1 K; g. Franc Bahovec, učitelj v Ljubljani, 1 K; g. Al. Kečelj, učitelj v Ljubljani, 1 K; g. J. Dimnik, učitelj v Ljubljani, 1 K; g. Jožef Traven, učitelj v Naklem, 2 K; učiteljstvo mestne nemške dekliške šole v Ljubljani 7 K; učiteljstvo I. mestne deške šole v Ljubljani, 9 K; g. Matija Petrič, učitelj v Strugah, 10 K.

Društveni večer „Slov. učit. društva“ se je vršil v ponedeljek, dne 27. grudnia 1897. v mali dvorani „Narodnega doma“ na čast onim, ki so prišli k občnemu zboru. K večeru se je zbralo toliko učiteljev, učiteljic in drugega odličnega občinstva, da je bila dvorana prenapolnjena. Društveni predsednik, gosp. Janko Likar, je otvoril večer s presrečnim pozdravom na zbrane goste, potem se je pa razvila prijateljska, neprisiljena zabava. K tej je pripomogel mnogo vrlo izvežbani tamburaški kvartet pod vodstvom g. B. Kajzelja, ki je sviral več lepih komadov v splošno zadovoljstvo. Neumorno je pel oddelek pevskega društva „Slavec“ pod spretnim vodstvom svojega pevovodje, g. Al. Sachsa. Za izvrstno petje so želi vrlo „Slavci“ glasno pohvalo. Zaslužno priznanje je žel naš baritonist in tovariš, g. R. Vrabel, ki ga je spremljala na klavirju jako fino in premišljeno gospica Bilinova. G. Vrabel je pel več točk, a ugajala nam je najbolj njegova skladba, ki jo je zložil na Gangleve besede pesmi „Strunar“. S to svojo skladbo je pokazal g. R. Vrabel, da ima nadarjenost in voljo, saj je pogodil skladbo tako, da se povsem prilega besedilo! Želimo srčno, da bi napredoval mladi skladatelj v započetem delu, da bi bil kdaj v čast ne samo svojemu stanu, nego tudi narodu slovenskemu!

Odbor „Slov. učit. društva“ za t. l. je tako-le sestavljen: Juraj Režek predsednik; Janko Likar podpredsednik; E. Gangl tajnik; Fr. Črnagoj blagajnik; J. Dimnik urednik; Luka Jelenc; Ivan Krulec;

Lovro Letnar; Anton Razinger. — Pregledovalci računov: A. Javoršek, M. Josin in A. Rožanc.

Gospodarski program. Tvrška Jeglič & Leskovic, trgovina s specerijskim blagom na Jurčičevem trgu, daje od iztržka 5% „Učiteljskemu konviktu“. Torej: Le svoji k svojim!

Našega tovariša, g. M. Hiti-ja, nadučitelja v Dobrničju je zadela huda nesreča; dne 1. grudnia l. l. umrla mu je sestra in dne 29. grudnia pa oče. Res hud udarec: dva pogreba v enem mesecu. Bog ga tolaži!

Uradni razpisi učiteljskih služeb.

Št. 1099

o. šol. sv. Na jednorazrednici v Adlešičih razpisana je služba učitelja-voditelja z dohodki III. plačilnega razreda, priklado 30 gld. in prostim stanovanjem v stalno ali začasno nameščenje.

Nadalje je izpraznjeno provizorično mesto učitelja na štirirazredni Franc-Jožefovi šoli v Črnomlji, ki se zamore v slučajih pomanjkanja možke učne osebe kaki učiteljici oddati.

Prošnje vlagati je do 20. prosinca 1898 pri c. kr. okrajnem šolskem svetu v Črnomlji.

C. kr. okrajni šolski svet Črnomelj, dne 29. grudnia 1897.

Listnica uredništva:

Na Goriško: Prihodnjič! Pozdrav! — **Na Kras:** Za to številko je došlo prepozno; pa prihodnjič. Prosimo še večkrat kaj izpod Vašega peresa; na take sotrudnike smo ponosni. Prijateljski pozdrav! — Učiteljske zastopnike s Primorja prosimo, da nam blagovolijo naznanjati spremembe v učiteljstvu. — Cenjene naročnike in somišljenike prosimo, da nam pridobivajo novih naročnikov; agitujte med sabo in prijatelji, da se razširi naš list čimbolj. Novim naročnikom še lahko postrežemo. — Ker so tako drobne črke, s kakoršnimi je bil tiskan doslej „Vestnik“, za čitanje nepravilne in očesu kvarne, ki so nam otežavale tudi korekturo, zatorej smo odredili, da se bo tiskal odslej „Vestnik“ z večjimi, prikupnejšimi črkami. Mislimo, da smo ustregli s tem na vse strani.

Listnica upravnštva:

Cenjeni sodrugi! — Še jedno leto Vas bodem nadlegoval, Vas „prosil in rotil“, da pošljate „Tovarišu“ Svoj obolus. Imejte potrpljenje z menoj, saj ga moram imeti tudi jaz — z marsikom.

Predno Vas pa česa prosim, zahvaljujem one tovariše, ki so držali dano besedo ter so poplačali do sedaj vsaj Svoj dolg. In med temi so možje, ki se boré za kruh svoje družini. Žrtev je bila to za-nje!

Sedaj pa prošnje:

1. Pošljite naročnino vsaj za pol leta naprej — (če tudi olikan človek listov nikdar ne predplačuje (?)).

2. Naročnino pošljite direktno na moj naslov, ter zapišite na odrezek čas, za katerega pošljate. To mi delo olajša in me opozori na slučajno pomoto, ki sem jo zagrešil jaz ali Vi.

3. Pazite vselej na ovitek 1. in 2. številke, ki sledi Vašemu uplačilu. Ako ni potrčila na njem, zahtevajte ga od mene brezobzirno.

4. V slučajih pomote — sodite milostno! Ako sem še tako pazljiv, je pomota vendar-le mogoča.

1. in 2. številka pošlje se mnogim nenaročnikom na ogled — 3. št. dojde pa le naročnikom. Tovariši, ki se strinjajo z našimi nazori in si list hote naročiti, naj store to nemudoma!

Komur se list ne dostavi, oni naj reklamuje takoj. Odprte reklamacije so poštnine proste.

Kdor ima nepopoln letnik, blagovoli naj mi naznaniti manjkajoče številke, dobi jih brezplačno.

Nekaj treznomislečih gospic kolegij poslalo je „Tovarišu“ že nekaj naročnine za l. 98. Hvala jim! One, ki so list odpovedale, a so dolžne še na naročnini, bi pa vendar opozoril, da je treba k odpovedi vse naročnine!

„Tovariš“ bori se za naš ugled in za nas obstanek, zato pa je tudi treba, da ga vsak po moči podpira, moralno in gmotno! Ali bi ne mogel vsak drug naročnik pridobiti vsaj še jednega naročnika? Koliko šol, čitalnic, i. dr. je, ki bi si ga morale naročiti. Na delo, tovariši!

Ako dobim čeke pravočasno, priložim jih 2. številki, drugače 3. Blagovolite se potem posluževati le čekov. Ko bi kedo čeka tudi ne rabil precej, shrani naj ga za pozneje.

Ker mi je le piclo prostora odmerjenega, zato sklepam.

Samo še jedenkrat: Veliko denarja v kratkem času! Zelo „nelikani“ človek plača naročnino tudi za celo leto naprej.

Ako mu bodete napravljali veselja ter mu odganjali blagajniške skrbi, želi Vam sreče in zdravja „Tovarišev“ blagajnik

Ljubljana-Barje, 10. prosinca 1898.

Črnagoj.

Izhaja 1., 10. in 20. dne vsakega meseca ter stane za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. Udje „Slovenskega učiteljskega društva“ plačajo na leto 3 gld. naročnine in 1 gld. udnine. — Spisi naj se blagoizvolijo pošiljati odgovornemu uredniku (uredništvu) v Ljubljani, Šubičeve ulice št. 3; naročnino pa prejema g. Francišek Črnagoj v Ljubljani (Barje). — Vse pošiljate naj se pošiljajo franko. — Oznanila in poslanice se računajo za celo stran 15 gld., pol strani 8 gld., 1/3 strani 5 gld., 1/4 strani 4 gld., 1/5 strani 2 gld.; manjši inserati po 10 kr. peti vrsta. Večkratno objavljenje po dogovoru. Priloge poleg poštnine še 3 gld.